

RAPPORT

Archeologisch onderzoek Postweg 4 te Heerde

Inventariserend veldonderzoek (IVO-O)

GRA-rapport 2017.27

Opdrachtgever: Oldeneel Projecten B.V.

Projectcode: OLP00117

Status: Concept, versie 0.1

ISSN: 2468-8258

Auteurs	Paraaf goedkeuring	Datum
J. Bex en M. Osinga (Senior KNA Prospectors)	P. Fijma (Senior KNA Prospector) 	29-09-2017

Administratieve gegevens

Onderzoeksmeldingsnummer/CIS-code	4561753100
Toponiem	Postweg 4
Plaats	Heerde
Gemeente	Heerde
Kadastrale aanduiding	K4218
Provincie	Gelderland
Kaartblad	27B Wezep
Centrumcoördinaten	X = 199.865 / Y = 489.545
Oppervlakte	Ca. 600 m ²
Monumentnummer	n.v.t.
Onderzoekskader	omgevingsvergunning
Uitvoeringsperiode	september 2017
Opdrachtgever	Oldeneel Projecten B.V. <i>contactpersoon: R. van Kessel</i>
Uitvoerder	Greenhouse Advies B.V. <i>Huismanstraat 6 6851 GT Huissen archeologie@greenhouse-advies.nl</i>
Bevoegd gezag	Gemeente Heerde <i>adviseur bevoegd gezag namens Regio Noord-Veluwe M. Wispelwey (regioarcheoloog) mwispelwey@regionoordveluwe.nl tel.: 0341 47 44 00</i>
Rapport goedgekeurd door BG	nog niet
Beheer en plaats documentatie (gedurende onderzoek)	Greenhouse Advies B.V. Huismanstraat 6 6851 GT Huissen

Samenvatting

In opdracht van Oldeneel Projecten B.V. is door Greenhouse Advies B.V. voorliggend archeologisch onderzoek opgesteld voor het plangebied Postweg 4 te Heerde. Het onderzoek heeft bestaan uit een inventariserend veldonderzoek. Aanleiding voor het onderzoek is de geplande vervanging van de bestaande woning op het perceel. Bij de voorgenomen bodemingrepen kunnen eventueel aanwezige archeologische waarden worden verstoord of vernietigd. Conform het advies van het bevoegd gezag diende een inventariserend veldonderzoek door middel van boringen te worden uitgevoerd.

Binnen het plangebied is een dikke eerdlaag aangetroffen. Deze bewerkte en door menselijk ingrijpen veroorzaakte toplaag heeft binnen de gezette boringen een dikte van variërend 60 tot 120 cm, maar is overwegend rond de 1 meter. Onder de geroerde toplaag werd een uiterst roestige en harde oranjebruine zandlaag aangetroffen. Deze zogenaamde oerbank bevatte veel grind. Onder de oerbank werd matig grof grindig geel zand aangetroffen, de zogenaamde C-horizont. Er zijn tijdens het veldonderzoek geen archeologische indicatoren waargenomen.

Op basis van de resultaten van het inventariserend veldonderzoek wordt geadviseerd geen vervolgonderzoek te laten plaatsvinden binnen dit plangebied. De verwachting dat tijdens de sloop en nieuwbouw archeologische waarden worden verstoord, wordt laag geacht.

Indien de bevoegde overheid dit selectieadvies overneemt in een selectiebesluit, kunnen de voorgenomen ingrepen zonder archeologisch voorbehoud worden uitgevoerd. Indien tijdens de uitvoering, tegen de verwachting in toch archeologische waarden worden aangetroffen, dient hiervan direct melding te worden gemaakt bij de bevoegde overheid in het kader van de wettelijke meldingsplicht conform de Erfgoedwet.

Procedure

Bovenstaand advies wordt ter beoordeling voorgelegd aan de bevoegde overheid, de gemeente Heerde. Deze beslist over de aard en invulling van eventuele vervolgstappen. In afwachting van dat selectiebesluit kan men nog niet starten met de bodemverstorende activiteiten.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	5
1.1	Aanleiding	5
1.2	Doelstelling en onderzoeksvragen	5
1.3	Plangebied en onderzoeksgebied: huidige situatie en toekomstig gebruik	5
1.4	Archeologische verwachting	7
1.5	Werkwijze en leeswijzer	7
2	Inventariserend veldonderzoek	8
2.1	Werkwijze	8
2.2	Bodemopbouw	8
2.3	Archeologie	9
3	Evaluatie en advies	10
3.1	Conclusie	10
3.2	Beantwoording onderzoeksvragen	10
3.3	Advies	10
	Literatuur en bronnen	11
	Bijlage 1: Overzicht archeologische perioden	12
	Bijlage 2: Boorstaten	13

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

In opdracht van Oldeneel Projecten B.V. is door Greenhouse Advies B.V. voorliggend archeologisch onderzoek opgesteld voor het plangebied Postweg 4 te Heerde. Het onderzoek heeft bestaan uit een inventariserend veldonderzoek door middel van karterende boringen. Aanleiding voor het onderzoek is de geplande vervanging van de bestaande woning op het perceel. Bij de voorgenomen bodemingrepen kunnen eventueel aanwezige archeologische waarden worden verstoord of vernietigd. Conform het advies van het bevoegd gezag d.d. 15 juni 2017¹ dient een inventariserend veldonderzoek door middel van boringen te worden uitgevoerd. Doel hiervan is om een beeld te krijgen van de archeologische potentie (toetsing) van de ondergrond van het plangebied. Het plangebied is weergegeven op Afbeelding 1.1. Het onderzoek is uitgevoerd conform het opgestelde Plan van Aanpak (PvA) d.d. 29 augustus (Osinga, 2017).

Afbeelding 1.1: Het plangebied – te slopen huis met tuin - te Heerde (bron: Google - streetview).

1.2 Doelstelling en onderzoeksvragen

Het doel van het onderzoek is het toetsen en het in kaart brengen van de archeologische verwachting of potentie van het plangebied. Het resultaat is een standaardrapport op basis waarvan een beslissing genomen kan worden ten aanzien van (eventueel) vervolgonderzoek.

Om deze doelstelling te kunnen realiseren, dienen conform het PvA de volgende vragen te worden beantwoord:

1. Wat is de (natuurlijke) bodemopbouw van het plangebied?
2. In hoeverre is er sprake van antropogene lagen in het plangebied?
3. Is binnen het plangebied sprake van verstoringen? Zo ja, wat is de aard en omvang hiervan?
4. Wat is de aard en omvang van archeologische resten die tijdens het veldonderzoek zijn aangetroffen?

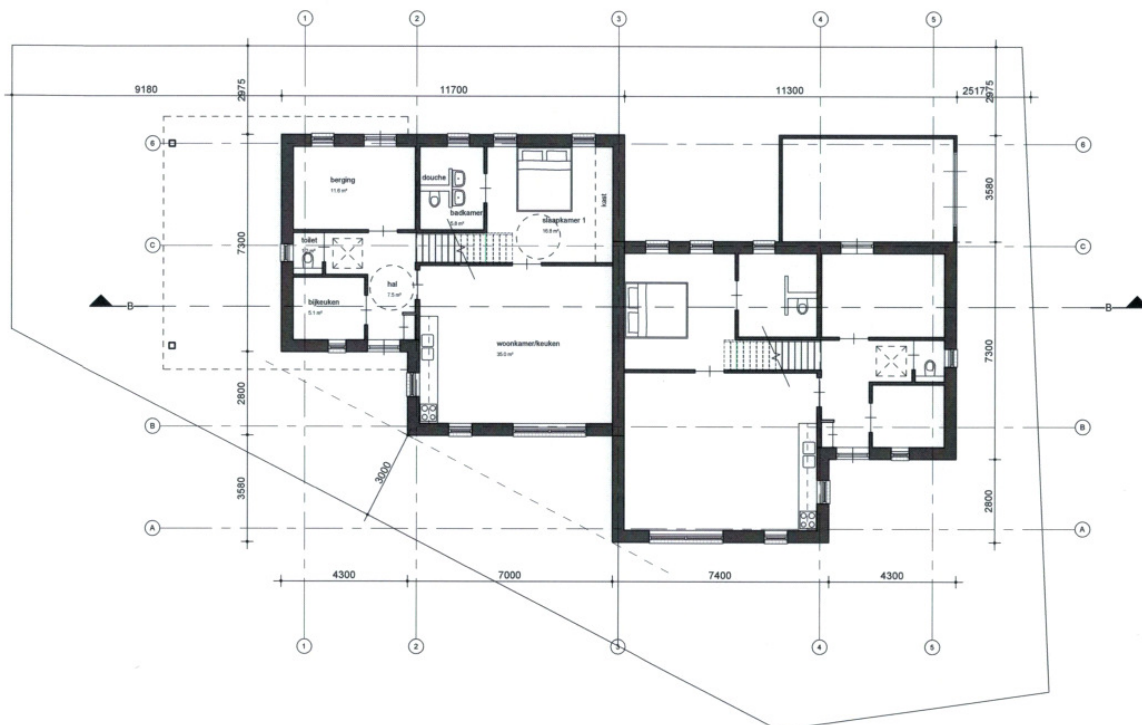
1.3 Plangebied en onderzoeksgebied: huidige situatie en toekomstig gebruik

Het plangebied ligt op de hoek van de Postweg en de Bloemstraat in de bebouwde kom van Heerde. De begrenzing van het onderzoeksgebied staat weergegeven op Afbeelding 1.2. Op het betreffende perceel staat een woning met omliggend erf of tuin (zie **Fout! Verwijzingsbron niet gevonden.**). Het bestaande huis zal worden gesloopt en vervangen door nieuwbouw van een twee-onder-één-kap woning (zie Afbeelding 1.3). De locatie van de nieuwbouw overlapt deels de huidige bebouwing.

¹ Het betreffende advies is per mail verzonden aan de opdrachtgever.

Afbeelding 1.2: Het plangebied te Heerde op de topografische kaart. (bron: PDOK.nl)

Afbeelding 1.3: Ontwerptekeningen nieuw te bouwen woningen (bron: sec architecten).

1.4 Archeologische verwachting

De adviseur van de bevoegde overheid² omschrijft de archeologische verwachting als volgt:

"Het plangebied ligt in een zone met een hoge archeologische verwachting. Dat heeft te maken met de dikke eerdlaag die hier aanwezig zou moeten zijn. Deze eerdlaag bestaat uit een dik humeus pakket bestaande uit potstalmest dat door de eeuwen heen is opgebracht als bemesting van de bouwlanden.

Een historische kaart uit 1806 laat zien dat het plangebied in gebruik is als akker/bouwland. Pas in de jaren '1930 verschijnt de huidige bebouwing en nog een paar decennia later wordt de Bloemstraat aangelegd. Buiten de boom die inmiddels gekapt is, zijn er geen aanwijzingen voor bodemverstoringen anders dan regulier grondgebruik.³

Ontwikkelingen waarbij de bodem voor meer dan 100 m² wordt omgezet, zijn onderzoeksplichtig."

1.5 Werkwijze en leeswijzer

Het archeologisch onderzoek is uitgevoerd conform de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA), versie 4.0. Op basis van de archeologische verwachting heeft een toetsing in het veld plaatsgevonden.

Het rapport is opgebouwd uit de hieronder genoemde hoofdstukken:

Hoofdstuk 1: Inleiding

Hoofdstuk 2: Inventariserend veldonderzoek

Hoofdstuk 3: Evaluatie en advies

Voor de in dit rapport gebruikte archeologische tijdsaanduidingen wordt verwezen naar Bijlage 1.

² De heer drs. M. Wispelwey – regio-archeoloog.

³ De bomen zijn weliswaar gekapt, maar de boomwortels of de onderkant van de stammen zijn niet verwijderd. Zie ook op afbeelding 1.1

2 Inventariserend veldonderzoek

Het inventariserend veldonderzoek heeft bestaan uit een verkennend booronderzoek. De toegepaste onderzoeksmethode voor het veldwerk is gebaseerd op het advies van de regioarcheoloog, KNA protocol 4003 Inventariserend veldonderzoek (landbodems) en de KNA-Leidraad IVO Karterend Booronderzoek versie 2.0. Voor aanvang van het veldonderzoek is een Plan van Aanpak opgesteld waarin onder meer de onderzoeksopzet en veiligheidsaspecten aan de orde zijn komen (Osinga, 2017).

2.1 Werkwijze

In totaal zijn op aangeven van de bevoegde overheid vijf boringen uitgevoerd. Deze boringen zijn verspreid over het terrein gezet. Het booronderzoek is uitgevoerd op 1 september 2017 door een senior KNA prospector. Er is geboord met een Edelmanboor met een diameter van 15 cm. De boringen zijn uitgevoerd tot minimaal 25 cm in de C-horizont en tot een maximale diepte van 1,7 m beneden maaiveld. De locaties van de uitgevoerde boringen zijn ingemeten aan de hand van de lokale topografie. Van de boorlocaties is de hoogte van het maaiveld bepaald aan de hand van het AHN2.⁴ Deze ligt gemiddeld rond de + 7,15 m NAP. De opgeboorde grond is onderzocht op de aanwezigheid van archeologische indicatoren. Verder is gekeken naar bodemverkleuringen die zouden kunnen wijzen op mogelijke vegetatie- en/of cultuurlagen en andere bodemkundige of archeologische aanwijzingen. Relevante lagen zijn gezeefd op een 3 mm zeef. De boringen zijn lithologisch beschreven conform de Archeologische Standaard Boorbeschrijving (ASB) versie 5.2.

Een kaart met de locaties van de uitgevoerde boringen is hieronder weergegeven (afbeelding 2.1). De bijbehorende boorstaten zijn weergegeven in Bijlage 2 Boorstaten.

Afbeelding 2.1: Uitsnede kadastrale kaart ter hoogte van het plangebied met daarop de boringen.

2.2 Bodemopbouw

Binnen het plangebied werd (inderdaad) een dikke eerdlaag aangetroffen. Deze bewerkte en door menselijk ingrijpen veroorzaakte toplaag heeft binnen de gezette boringen een dikte van variërend 60 tot 120 cm, maar is overwegend rond de 1 meter (zie bijlage 2). Onder de geroerde toplaag (eerdlaag / esdek) werd een uiterst roestige en harde oranje bruine zandlaag aangetroffen. Deze oerbank bevatte veel grind. De laag moet zijn ontstaan door een combinatie van structurele grondwaterfluctuatie (droog – nat) en een hoge concentratie van ijzer in de ondergrond waardoor dit neergeslagen is in een roestige laag. Onder de oerbank, die in de boringen een waargenomen dikte had van gemiddeld zo'n 25 cm, werd matig grof grindig geel zand aangetroffen. Vanwege het vele grind dat in het gele of oranje zand en de oorspronkelijke of ongeroerde lagen voorkomt, kan worden gesteld dat hier sprake is van oude rivierafzettingen die hier terecht zijn gekomen tijdens de ijstijden, ofwel door stuwing dan wel door afspoeling (smeltwater).

⁴ Gezien de geringe afstanden tussen de boorpunten en de beperkte omvang van het plangebied is het AHN2 gehanteerd.

Afbeelding 2.2: Foto van boring 3. Linksonder van links naar rechts uitgelegd de toplagen (donkere eerdgrond) verlopend naar uiteindelijk het gele zand (C-horizont).

Afbeelding 2.3: Het achtergebleven grind uit de zone onderkant eerdlaag – bovenkant ongeroerde gele zandlaag.

2.3 Archeologie

Er zijn tijdens het veldonderzoek geen archeologische indicatoren waargenomen. De eerdlaag is een aanwijzing voor vroegere menselijke activiteiten ter plaatse. Dit oude landbouwdek is immers door mensen gevormd door middel van verrijking met bijvoorbeeld potstalmest en/of heideplaggen. Een eerdlaag heeft daarnaast in potentie een conserverende werking gehad op de eventueel daaronder gelegen archeologische sporen door deze af te dekken en buiten bereik van de latere verstoringen, bijvoorbeeld de ploeg, te houden. In dit geval is de eerdlaag direct op de oerbank gelegen. Daardoor lijkt het minder aannemelijk dat er nog een (intact) sporenniveau kan worden verwacht, omdat die grond (oerbank) waarschijnlijk niet bewerkt is geweest, weinig interessant is voor bewoning of bewerking en - meer praktisch - de zichtbaarheid van tegenwoordige waarneming bemoeilijkt. In dit geval wordt daarom op basis van de (toekomstige) inrichting en omvang van het plangebied maar bovenal de waargenomen bodemopbouw de archeologische verwachting op de aanwezigheid van intacte archeologische waarden, laag geacht. De kans dat op de locatie van de oude bebouwing en de gedeeltelijk overlappende nieuwbouwlocatie archeologische waarden worden verstoord, is klein.

3 Evaluatie en advies

3.1 Conclusie

Voor het plangebied gold op voorhand een hoge archeologische verwachting vanwege de vermoedde aanwezigheid van een eerdlaag (es/enk). Talrijke voorbeelden tonen aan dat onder een oud landbouwdek (eerdlaag) dikwijls nog een intact sporenniveau met een datering uit de prehistorie tot en met de middeleeuwen kan worden verwacht. In dit geval werd ter plaatse weliswaar een dikke eerdlaag aangetroffen, maar direct daaronder ook een harde roestige en grindrijke zandlaag (oerbank). Deze bodemopbouw, de inrichting van het plangebied in relatie tot de voorgenomen toekomstige bodemingrepen maakt dat binnen dit plangebied de archeologische verwachting als laag wordt ingeschat.

3.2 Beantwoording onderzoeksvragen

Op basis van de resultaten van het onderzoek kunnen de onderzoeksvragen als volgt beantwoord worden:

1. *Wat is de natuurlijke bodemopbouw van het plangebied?*

Onder de kunstmatige of door menselijk ingrijpen gevormde toplaag (eerdlaag) bestaat de natuurlijke bodemopbouw uit een sterk roestige en grindrijke zandlaag (oerbank). Daaronder werd matig grof grindig zand aangetroffen. Het grind wijst op een fluviatiele oorsprong (rivierafzettingen) die hier door toedoen van het landijs en/of smeltwater moet zijn afgezet.

2. *In hoeverre is er sprake van antropogene lagen in het plangebied?*

Binnen het plangebied komt een door menselijke activiteiten gevormd oud landbouwdek (eerdlaag) voor. Deze bruinrijke geroerde toplaag heeft een minimale waargenomen dikte van 60 cm tot een maximale dikte van 120 cm.

3. *Is binnen het plangebied sprake van verstoringen? Zo ja, wat is de aard en omvang hiervan?*

In de vijf gezette boringen werden geen (sub)recent veroorzaakte verstoringen waargenomen anders dan de verstoringen die inherent zijn aan een oud landbouwdek (ploegen, spitten, bewerken). Het is aannemelijk dat ter hoogte van het huidige bouwwerk en de bijbehorende infrastructuur maar ook tuininrichting en daaraan gerelateerde activiteiten de ondergrond hebben verstoord.

4. *Wat is de aard en omvang van archeologische resten die tijdens het veldonderzoek zijn aangetroffen?*

Er zijn geen archeologische resten aangetroffen tijdens het veldonderzoek.

3.3 Advies

Advies

Op basis van de resultaten van het inventariserend veldonderzoek wordt geadviseerd geen vervolgonderzoek te laten plaatsvinden binnen dit plangebied. De verwachting dat tijdens de sloop en nieuwbouw archeologische waarden worden verstoord, wordt laag geacht.

Indien de bevoegde overheid dit selectieadvies overneemt in een selectiebesluit, kunnen de voorgenomen ingrepen zonder archeologisch voorbehoud worden uitgevoerd. Indien tijdens de uitvoering, tegen de verwachting in toch archeologische waarden worden aangetroffen, dient hiervan direct melding te worden gemaakt bij de bevoegde overheid in het kader van de wettelijke meldingsplicht conform de Erfgoedwet.

Procedure

Bovenstaand advies wordt ter beoordeling voorgelegd aan de bevoegde overheid, de gemeente Heerde. Deze beslist over de aard en invulling van eventuele vervolgstappen. In afwachting van dat selectiebesluit kan men nog niet starten met de bodemverstorende activiteiten.

Literatuur en bronnen

Literatuur

Centraal College van Deskundigen, 2016. Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie, versie 4.0. SIKB, Gouda.

Osinga, M., 2017. Archeologisch onderzoek Postweg 4 te Heerde. Plan van Aanpak ten behoeve van Inventariserend Veldonderzoek (IVO-O). Greenhouse Advies B.V., Huissen.

Bronnen

Gemeente Heerde (archeologiebeleid)

Googlemaps (streetview)

Oldeneel Projecten B.V. (projectgegevens)

PDOK.nl – Kadaster (kadastrale gegevens)

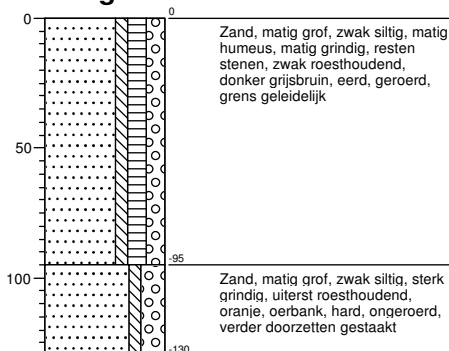
Sec Architecten (ontwerptekeningen)

Bijlage 1: Overzicht archeologische perioden

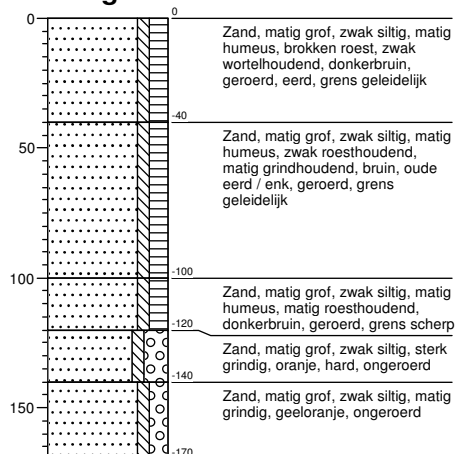
Archeologische periode	Begin	Eind
Nieuwe tijd	Vanaf 1500	-
Middeleeuwen		
Laat	1050	1500
Vroeg	450	1050
Romeinse tijd		
Laat	270	450
Midden	70 na Chr.	270
Vroeg	12 voor Chr.	70 na Chr.
IJzertijd		
Laat	250 voor Chr.	12 voor Chr.
Midden	500 voor Chr.	250 voor Chr.
Vroeg	800 voor Chr.	500 voor Chr.
Bronstijd		
Laat	1100 voor Chr.	800 voor Chr.
Midden	1800 voor Chr.	1100 voor Chr.
Vroeg	2000 voor Chr.	1800 voor Chr.
Neolithicum		
Laat	2850 voor Chr.	2000 voor Chr.
Midden	4200 voor Chr.	2850 voor Chr.
Vroeg	5300/4900 voor Chr.	4200 voor Chr.
Mesolithicum		
Laat	6450 voor Chr.	5300/4900 voor Chr.
Midden	7100 voor Chr.	6450 voor Chr.
Vroeg	8800 voor Chr.	7100 voor Chr.
Paleolithicum		
Laat	35.000 voor Chr.	8800 voor Chr.
Midden	300.000 voor Chr.	35.000 voor Chr.
Vroeg	-	Tot 300.000 voor Chr.

Bijlage 2: Boorstaten

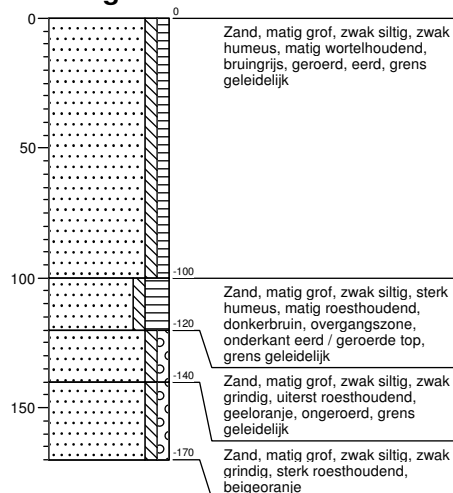
Boring 01

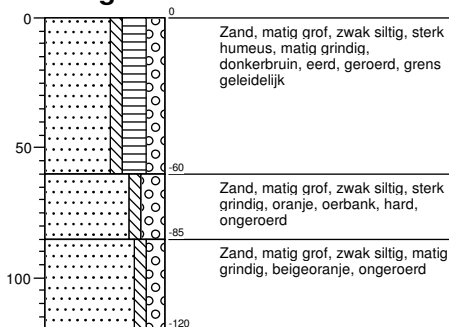
Boring 02

Boring 03

Boring 04

Boring 05

